

**AHMET BİCAN
ERCİLASUN**

180 YIL ÖNCE DEN GELEN UYARI

180 yıl önceden gelen uyarı

Ahmet Bican Ercilasun

180 yıl önce. 1840'lar, 1850'ler. Tanzimat döneminin önemli devlet adamlarından biri olan Sadık Rifat Paşa 1807-1857 yılları arasında yaşamış. Hariciye nazırlığı ve elçilikler yapmış. Döneminin devlet adamlarına da çekinmeden diyeceğini demiş.

Onun **Müntehabât-ı Âsâr** (eserlerden seçmeler) adlı kitabı ölümünden sonra oğlu tarafından bastırılmış. Eserin içinde bir yazı var ki sanki bugünün siyasilerine hitap ediyor. Yazının başlığı şöyle: **İdâre-i Hükümetin Bazı Kavâid-i Esâsiyyesini Mutazammın Risale**. Başlığı bugünkü Türkçeye şöyle aktarabiliriz: Hükümet yönetiminin bazı temel kuralları hakkında risale.

Yeni Türk edebiyatı hocamız Mehmet Kaplan, asistanları İnci Enginün, Birol Emil ve Zeynep Kerman'la birlikte büyük işler yapmışlar. Bunlardan biri de her biri 600-800 sayfa tutan, beş ciltlik **Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi**. Sadık Rifat Paşanın yazısını da birinci ciltten okudum.

Bakalım Paşa, 280 yıl kadar önce neler yazmış. Bugünkü Türkçeye aktararak ve sadeleştirerek veriyorum:

"Her devlet ve hükümetin hayatının esası ve bekası adalettir; çöküşünün ve yok olmasının esası ise zulümdür... Hükümetler halk için vardır, yoksa halk, hükümetler için yaratılmış değildir. Hükümet etmenin ilk şartı, adalet, sorumluluk ve kanunlara riayettir.

Devlet ve asker, rical (devlet adamları) ile, rical ise mal ile bulunur. Mal da ahali ve tebaadan hasıl olur. Ahali ise adalet ve hakkaniyet ile düzenli hâle gelir...

Gaddar bir yönetim, hasımlarından çok kendi tebaasından çekinmelidir...

Servet sahipleri tam bir güven hissine sahip olurlarsa para ve sermayelerini yatırım için kullanırlar ve bundan da devlet ve millet mamur hâle gelir. Eğer güven bulamazlarsa sermayelerini yatırım için kullanmazlar ve sadece korumaya çalışırlar. Bundan da umumi bir fayda elde edilemez.

Yönetim işlerinde en zararlı şey, mühim işlerin düzenlenmesindeki kararsızlıktır. Hükümetten zuhur eden pek çok fenalık, kötü tedbirlerden veya iyi tedbirlerde sebat edilmemesindedir...

Beşer tabiatına aykırı olan hüküm ve madde, sürekli olarak cari ve payidar olamaz. Veleve bir vakit için cari olsa bile ancak cebrî kuvvetle devam eder; kuvvet ortadan kalkınca mahvolur. Tabiata aykırı olan şey de hiçbir zaman iyi olamaz...

Sefahat ve ihtişâmın artması bir devletin son bulmasına ve yıkılmasına yol açar. Çünkü devletlerde sefahat ve israf, maliyenin kuvvetini yok eder; mali kuvvet yok olunca da o hükümetin itibarına hâle gelir... (Allah Allah, biz itibardan tasarruf olmayacağını öğrenmiştik.)

Bir hükümette ki fazilet ve adalet yoktur, onda hürriyet ve refah bulunması mümkün değildir...

Zulüm hükümleri, düşmanlık tohumları eker ve onu da isyan biçer... İnsanların kalplerinde, bir devlet hakkında kin ve nefret oluşması, karışıklık ve fitnenin ortaya çıkmasına yol açar. Bu hâl de çoğunlukla yönetici ve avenelerinin halkı aşağılamasından ve halka hakaret etmesinden kaynaklanır... Fitneyi harekete geçiren şey, yöneticilerin insanlar hakkında kindar davranmaları ve yumuşamamalarıdır... **Böyle devletlerde kötü adamlar iş başına getirilir ve övülür; iyi adamlar ise terk edilir ve yerilir."**

Rahmetler olsun Sadık Rifat Paşa! O zaman da mı böyle yöneticiler varmış?